

**בבית המשפט העליון
בשבתו כבית משפט גבוה לצדק**

בג"ץ 2109/20
בג"ץ 2135/20
בג"ץ 2141/20
בג"ץ 2187/20

עו"ד שחר בן מאיר

בעצמו

טלפון : 03-6127878 ; פקס : 03-6127979

העותר בבג"ץ 2109/20

האגודה לזכויות האזרח בישראל

ע"י עוה"ד דן יקיר ו/או גיל גן-מור

טלפון : 03-7050734 ; פקס : 03-5608165

העותרת בבג"ץ 2135/20

1. **עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל**

2. **הרשימה המשותפת**

ע"י עוה"ד סוהאד בשארה ו/או חסן ג'בארין

טלפון : 0507-456580 ; פקס : 04-9503140

העותרים בבג"ץ 2141/20

ארגון העיתונאים בישראל

על ידי ב"כ עוה"ד מורן סבוראי ואמיר בשה

טלפון : 03-7743000 ; פקס : 03-7743001

העותר בבג"ץ 2187/20

נ ג ד

1. **ראש הממשלה**

2. **ממשלת ישראל**

3. **שירות הביטחון הכללי**

4. **משטרת ישראל**

5. **משרד הבריאות**

6. **היועץ המשפטי לממשלה**

7. **הרשות להגנת הפרטיות**

על ידי פרקליטות המדינה, משרד המשפטים, ירושלים

טלפון : 073-3925542 ; פקס : 02-6467011

8. **הכנסת**

9. **חה"כ גבי אשכנזי**

על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת

טלפון : 02-6408636 ; פקס : 02-6753495

המשיבים בבג"ץ 2109/20

ראש הממשלה ו-4 אח'

על ידי פרקליטות המדינה, משרד המשפטים, ירושלים

טלפון : 073-3925542 ; פקס : 02-6467011

המשיבים בבג"ץ 2135/20

מר בנימין נתניהו, ראש הממשלה ו-3 אח'

על ידי פרקליטות המדינה, משרד המשפטים, ירושלים

טלפון : 073-3925542 ; פקס : 02-6467011

המשיבים בבג"ץ 2141/20

ראש הממשלה ו-5 אח'

על ידי פרקליטות המדינה, משרד המשפטים, ירושלים

טלפון : 073-3925542 ; פקס : 02-6467011

המשיבים בבג"ץ 2187/20

הודעה מעדכנת מטעם המשיבים 7-1

1. בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד ביום 19.4.20, ולבקשת הארכה הקצרה שהוגשה, מתכבדים המשיבים 1-7 (להלן: "המשיבים") להגיש הודעה מעדכנת מטעמם.

2. בעקבות הדיון שהתקיים ביום 16.4.20, ניתנה החלטת בית המשפט הנכבד ולפיה על המשיבים להגיש הודעה מעדכנת ביחס לשתי סוגיות שהועלו במהלך הדיון.

האחת, עמדת המשיבים ביחס למתווה שהוצע בעניין איתור המגעים של עיתונאים, ככל שאלו יאובחנו כחולים במחלת הקורונה.

השניה, נדונה במהלך הדיון החסוי, אולם כעת נוכל לומר כי מדובר בסוגיית הכנסתם של מי שאותרו במסגרת המנגנון הקבוע בהחלטת הממשלה מס' 4950, מיום 31.3.20 (להלן: **המנגנון**), כמי שבאו במגע עם חולה במהלך 14 הימים שקדמו לאבחון מחלתו (להלן: **המגעים**), ולא דיווחו למשרד הבריאות כמתחייב, לרשימת חבי הבידוד של משרד הבריאות, עליהם חל צו בריאות העם (נגיף הקורונה החדש) (בידוד בית והוראות שונות) (הוראת שעה), התש"ף-2020 (להלן: **צו בידוד בית**). בכך יבואו בגדר מנגנון הפיקוח של משטרת ישראל על שהייה בבידוד, מכוח סמכותה לפי תקנות שעת חירום (נתוני מיקום), התש"ף-2020 (להלן: **תקנות המשטרה**) ונוהל המשטרה המיושם מכוחן (לתיאור מנגנון הפיקוח המשטרתי ראו סעיף 67 לתגובת המדינה לעתירות המתוקנות).

להלן נתייחס לכל אחת מהסוגיות הכלולות בהחלטת בית המשפט הנכבד.

הסדר נפרד בנוגע לעיתונאים

3. בפתח הדברים נבקש להתייחס לאפשרות שהועלתה על ידי בית המשפט הנכבד, לפיה עיתונאי שאובחן כחולה במחלת הקורונה, אשר יבקש להימנע מהעברת פרטיו לבדיקת שירות הביטחון הכללי (להלן גם: **השירות**) בהתאם למנגנון שבמוקד העתירה, יוכל לפנות לבית משפט השלום או המחוזי בבקשה לצו מניעה, וככל שלא יקבל בתוך 24 שעות צו מניעה כאמור תיערך הבדיקה.

4. אחר בחינת אפשרות זו, עמדת המדינה היא כי אין מקום לאימוץ המתווה האמור. זאת מהטעם שהאיזון הנדרש בענייננו בין חופש העיתונות וההגנה על המקורות (מקום שהיו פגישות פיזיות עמם בתקופה הרלוונטית) לבין הזכות לחיים ולבריאות הוא איזון מושגי-עקרוני, ולא איזון קונקרטי פרטני, כל מקרה לפי נסיבותיו. לפיכך, סבורים המשיבים כי האיזון מקומו להיקבע בהסדר הכולל ולא בהליך בחינה קונקרטי שנעשה בכל מקרה ומקרה עם נסיבות משתנות וממילא הכרעות משתנות.

בצד זאת נוסיף, כי חלופה כזו תצריך הסמכת ערכאה שיפוטית לדון בהליך זה, התוקף את פעולת הרשות בהתאם להחלטת הממשלה מכוחה נערכת בדיקת השירות, ואף פירוט הסדר אשר יבנה את שיקול הדעת השיפוטי בעניין. כל אלו מחייבים חקיקה ראשית. בהעדר הסדר דומה בחקיקה, משהדין בנושא החיסיון העיתונאי וחופש העיתונות מוסדר בפסיקה, הליך החקיקה יצריך זמן. בנוסף, ההליך המשפטי הקונקרטי שיערך בכל מקרה ומקרה עלול לגרום

עיכוב בביצוע החקירה האפידמיולוגית, נוכח הזמן הכרוך בהגשת בקשה לצו מניעה, הגשת תגובה, קיום דיון בבית המשפט והכרעה בהליך. עיכוב זה משמעותו שלילת זכותם של מי שנחשפו לעיתונאי החולה, לקבל הודעה בהקדם האפשרי על כך שהם מצויים בסיכון, ופגיעה בזכות לבריאות שלהם ושל קרוביהם.

5.

בד בבד בחנו הגורמים מתווה נוסף, ולפיו ככל שעיתונאי אובחן כחולה במחלת הקורונה, יהא באפשרותו לפנות למשרד הבריאות, לבקש שלא להעביר את פרטיו לבדיקת השירות, ואזי תיערך לו רק חקירה אפידמיולוגית אנושית.

על אף ההגנה המרבית שמקנה חלופה זו לחופש העיתונות, אחר בחינתה לעומק עם הגורמים המקצועיים במשרדי הבריאות והמשפטים, נמצאה אף היא כבלתי מתאימה. זאת נוכח החשש שחקירה אפידמיולוגית אנושית, ללא הפעלת מנגנון השירות שבמוקד העתירה, תביא להשמטת חלק ממגעיו של העיתונאי החולה, אשר באו עמו במגע במהלך 14 הימים שקדמו למועד אבחונו, ובכך תעמיד אותם ואת סביבתם בסכנת הדבקה בנגיף, מבלי שיידעו כי נחשפו לחולה, וכן תעכב באופן בלתי סביר את ההודעה למגעים שכן יאותרו בשיטה זו, בהיותה איטית יותר.

ודוק: המשיבים סבורים כי באיזון בין זכותם של המגעים לחיים לבין הפגיעה בחופש העיתונות, גוברת הזכות לחיים, וכי איזון עקרוני זה במקרים שלפנינו הוא האיזון המתבקש גם בהיקש לקביעת בית המשפט הנכבד בפסק הדין בעתירה החוקתית בעניין חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – נתוני תקשורת), התשס"ח-2007 (בג"ץ 3809/08 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' משטרת ישראל** (28.5.12)). נזכיר, כי בפסק הדין, אשר ניתן בהרכב מורחב של שבעה שופטים, לא התערב בית המשפט הנכבד בסעיף החוק המסמיך קצין משטרה לקבל נתוני תקשורת **בלא צו שופט**, מקום שיש סכנה לחיי העיתונאי וישנה דחיפות בקבלת נתוני התעבורה, בקובעו **"במקרים שבהם מצוי העיתונאי בסכנה לחייו...ובנסיבות חריגות ויוצאות דופן כאשר לא ניתן, בשל הדחיפות הנובעת מהן, לפנות לבית המשפט לצורך קבלת צו שיפוטי, יש אכן מקום לאפשר קבלת נתוני ההתקשרות של עיתונאים, גם אם יכול ויהיה לכך מחיר של פגיעה בחיסיון מקורותיו. בנסיבות כגון דא, לשיטתנו אין בסיס לטענה כי הפגיעה הנגרמת בחיסיון העיתונאי אינה מידתית..."** (פסקה 28 לפסק הדין). לפנינו הסדר שתכליתו הגנה על חיי אדם, ובית המשפט הנכבד סבר שתכלית זו גוברת על ההגנה על החיסיון, ומכאן ההיקש לענייננו.

לכך נוסיף, לענין היקף הפגיעה בה מדובר, כי רשימת המגעים העולה במסגרת המנגנון הקיים תכלול מקורות אך ורק אם העיתונאי נפגש עמם פיזית, בעוד מרבית הקשר עם מקורות נעשה בימינו טלפונית, כפי שמסרה גם ב"כ העותר בבג"ץ 2187/20, ארגון העיתונאים בישראל, במהלך הדיון בעתירה ביום 16.4.20 (עמ' 22, ש' 17 לפרוטוקול הדיון). עוד נזכיר, כי נתוני תוכן אינם חלק מן המידע המשמש לאיתור המגעים במנגנון (ראו הגדרת "מידע טכנולוגי" בסעיף 3(א) להחלטת הממשלה מס' 4950). זאת ועוד: נשוב ונזכיר, כי המנגנון מופעל בתהליך ממוכן, אשר ככלל אין קבצי תוצריו נפתחים, אלא כשבדיקת ערעור על המסרון מצריכה זאת או בעת ביצוע בדיקה מדגמית.

6. אחר כל האמור, ומתוך רצון למצוא דרך בה יינתן ביטוי להגנה על החיסיון העיתונאי ככל הניתן, הוסיפו המשיבים ובחנו מתווה נוסף, ומצאו כי אליו בידיהם להסכים. במתווה זה עיתונאי שאובחן כחולה במחלת הקורונה יוכל לפנות למשרד הבריאות ולבקש כי תיערך לו חקירה אפידמיולוגית אנושית בנוסף לבדיקתו במנגנון, וכי אף אדם לא ייחשף לתוצאות בדיקת מנגנון השירות, לכל צורך שהוא. כתוצאה מכך בדיקת ההשגות, ככל שיתקבלו כאלו, ממי שהיו במגע עם העיתונאי וקיבלו מסרון, תיערך אך ורק מול תוצאות החקירה האפידמיולוגית האנושית.

כאמור, המנגנון מופעל בתהליך ממוכן, אשר ככלל אין קבצי תוצריו נפתחים, אלא כשבדיקת ערעור על המסרון מצריכה זאת או במסגרת בדיקה מדגמית, אשר סיכוי מזערי שבמסגרתה יהיה מדובר דווקא בקובץ של עיתונאי ששמו מפורסם ומוכר למי שעורך את הבדיקה המדגמית. בהתאם, הבדיקה בשירות תיעשה באופן ממוכן, ואף המסרונים למגעים שיאותרו יישלחו באופן ממוכן. בצד זאת, בדיקת ההשגות הנוגעות לרשימת המגעים של עיתונאי, ככל שיוגשו, תיערך אך ורק מול תוצאות החקירה האפידמיולוגית האנושית, אשר אינה כוללת מקורות שהעיתונאי סירב לחשוף, וקובץ המגעים שהניבה בדיקת שירות הביטחון הכללי לא ייפתח באף מקרה.

7. המשיבים סבורים כי יש במנגנון זה לשפר את האיזון בו עסקינן ואליו בידיהם להסכים. ומשכך, וככל שבית המשפט הנכבד יראה לקבלו, נפרוט אותו לפרטים כדלקמן:

עיתונאי אשר אובחן כחולה קורונה, יפנה למשרד הבריאות באמצעות מוקד קול הבריאות בטלפון *5400, בהזדמנות הראשונה האפשרית, ורצוי עוד משלב מסירת בדיקת הקורונה ואף טרם שקיבל תוצאה חיובית לבדיקה שניטלה ממנו. בפניה זו יוכל לבקש כי תיערך לגביו חקירה אפידמיולוגית אנושית, וכי קובץ התוצר שיופק מבדיקת מגעיו בשירות לא ייפתח על-ידי איש, גם לא לצורך ברור השגה. לשם כך, יהא עליו להציג תעודה של לשכת העיתונות הממשלתית, או של איגוד עיתונאים הפועל בישראל שחבריו עיתונאים ועובדי מקצועות התקשורת.

ככל שהוצגה על ידו תעודה כאמור ועל פי בקשתו, תיערך לו חקירה אפידמיולוגית אנושית על ידי נציג משרד הבריאות, במסגרתה יחויב למסור את פרטי ההתקשרות של כלל האנשים שבאו עמו במגע קרוב במהלך 14 הימים שקדמו למועד האבחון. היה והעיתונאי יבקש להימנע במהלך החקירה האפידמיולוגית ממסירת פרטיו של מקור שבא עמו במגע קרוב במהלך תקופה זו, יהא עליו למסור התחייבות בכתב כי יעדכן באופן אישי וללא דיחוי את המקור בדבר מחלתו, וכפועל יוצא בדבר חובתו של המקור להיכנס לבידוד בהקדם האפשרי, על פי הוראות צו בידוד בית.

בנוסף, יופעל מנגנון השירות בעניינו, לשם מניעת מצב אפשרי, מטבע הדברים, בו נשמטו מגעים במסגרת החקירה האנושית. אולם, השגות הנוגעות לרשימת מגעיו, ככל שיוגשו, ייבחנו לפי תוצאות החקירה האפידמיולוגית האנושית בלבד, וללא בדיקה בקובץ המגעים שהניבה בדיקת השירות.

8. זאת ועוד, העותר בבג"ץ 2187/20, ארגון העיתונאים בישראל, יביא את האמור לידיעת העיתונאים הרשומים אצלו, וכן לידיעת איגודים רלוונטיים אחרים על מנת שיביאו זאת לידיעת עיתונאים הרשומים אצלם. כן יפורסמו פרטי הסדר זה באתר משרד הבריאות. כל זאת כמובן, ככל שבית המשפט הנכבד יראה לקבל את המוצע.

9. הנה כי כן, סקרו המשיבים חלופות נוספות בהקשר לעניינם של העיתונאים, המצטרפות לבחינת חלופות שערכו בשלב גיבוש ההסדר, כמפורט בתגובת המדינה לעתירות המתוקנות (ראו פירוטן במסגרת טענות המשיבים בדבר מידתיות ההסדר שנקבע בהחלטת הממשלה מס' 4950 ואושר על-ידי ועדת המשנה בכנסת באשר לעיתונאים - פסקאות 239-260 לתגובת המדינה לעתירות המתוקנות). בתוך כך, הצביעו המשיבים על חלופה אשר נראית ראויה והולמת בעיניהם, ולפיכך היא מובאת כהצעה לפני בית המשפט הנכבד לשיקולו.

הכנסת שמותיהם של המגעים לרשימת חבי הבידוד

10. תחילה נציין, כי בגוף המסרון הנשלח על ידי משרד הבריאות למי שאותר כמגע של חולה, נאמר כבר כיום כי עליו לדווח על בידוד באתר משרד הבריאות, ומצורף קישור לאתר האינטרנט בו נעשה הדיווח. במסגרת הדיווח באתר, על המגע לציין בין היתר את כתובת הבידוד בה ישהה.

11. כעת נוסיף ונעדכן, כי לאחר היוועצות הוחלט לקבוע, כי בתוך 24 שעות לאחר קבלת המסרון הראשון אצל מי שאותר כמגע של חולה, יישלח אליו מסרון שני ובו תזכורת בדבר חובתו של המגע לדווח על כתובת הבידוד בה ישהה, והבהרה כי אי-דיווח כאמור מהווה עבירה פלילית. כן יצוין במסרון כי אם מקבל המסרון סבור שמדובר בטעות – חלה עליו חובה לפנות בהשגה. בתוך 24 שעות לאחר משלוח המסרון השני, אלא אם פנה בהשגה שהתקבלה, יוכנס שמו של המגע לרשימת חבי הבידוד המועברת למשטרת ישראל, ויחולו עליו הוראות צו בידוד בית.

ויובהר, כי בידי מקבל המסרון לפנות בהשגה אודות חיובו בבידוד, ככל שבידו עילה לכך, אולם כבר במהלך הבירור וכל עוד לא הופטר מן החובה, עליו לשהות בבידוד. ראו סעיף 2(ב) לצו בידוד בית המורה, כי "היה לאדם ספק אם הוא היה במגע הדוק עם חולה, ישהה בבידוד ויפנה למשרד הבריאות לבירור הספק".

12. אי-קיום חובת הבידוד, והפרת חובת הדיווח למשרד הבריאות, הם עבירה פלילית.

סעיף 2(ד) לצו בידוד בית קובע חובת בידוד כדלקמן: "אדם המצוי בבידוד לא יצא ממקום הבידוד אלא באישור של רופא מחוזי, ראש השירות או המנהל ובהתאם לתנאי האישור".

סעיף 3 לצו בידוד בית מוסיף וקובע חובת דיווח למשרד הבריאות אודות הבידוד: "על אדם המצוי בבידוד לדווח למשרד הבריאות על קיום הוראות צו זה, ובכלל זה מקום מגוריו, מועד הגעתו לישראל כאמור בסעיף 2(ג) או מועד המגע האחרון עם חולה, לפי העניין, ותקופת הבידוד".

בהתאם לתקנה 1 לתקנות שעת חירום (אכיפת צו בריאות העם) (נגיף הקורונה החדש) (בידוד בית והוראות שונות) (הוראת שעה), התש"ף-2020, הפרת ההוראות הקבועות בסעיפים 2(ד) ו-3 לצו בידוד בית שהובאו לעיל – היא עבירה פלילית. בהתאם לתקנות אלו, ניתן להטיל קנס מינהלי בגובה של 3,000 ש"ח בגין הפרת חובת הדיווח למשרד הבריאות, וקנס מינהלי בגובה של 5,000 ש"ח בגין הפרת חובת הבידוד.

13. עוד נציין, כי בשים לב לכך שהכתובת הרשומה במרשם האוכלוסין אינה בהכרח זהה לכתובת הבידוד, משרד הבריאות יידרש לעדכן ולטייב את כתובות הבידוד של המגעים המנויים ברשימת חבי הבידוד, אשר לא דיווחו על אודות כתובת זו באתר משרד הבריאות.

14. לבסוף נציין, כי ביום 16.4.20 בשעות הערב, אישרה מליאת הכנסת בקריאה ראשונה את הצעת חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – נתוני תקשורת) (הוראת שעה – נגיף הקורונה החדש) (קבלת נתוני מיקום לצורך פיקוח על קיום הוראות הבידוד), התש"ף-2020 (להלן: **הצעת החוק**), אשר נועדה לעגן את סמכות הפיקוח של המשטרה על חבי בידוד, הקבועה כיום בתקנות המשטרה.

בהמשך לכך, קיימה ועדת החוץ והביטחון **אתמול (19.4.20) והיום (20.4.20)** דיונים בהכנת הצעת החוק לקריאה שניה ושלישית, ועתידה לקיים דיון נוסף **מחר (21.4.20)**. למותר לציין, כי ככל שהצעת החוק תאושר בקריאה שלישית על ידי הכנסת, יהיה בכך כדי לייתר את העתירות שבפנינו, ככל שהן מופנות נגד תקנות המשטרה.

הצעת החוק כפי שפורסמה ברשומות, מצורפת ומסומנת **מש/1**.

15. לאור כל האמור לעיל, והאמור בהרחבה בתגובת המדינה לעתירות המתוקנות, מתבקש בית המשפט הנכבד לדחות את העתירות.

היום, כ"ו בניסן תש"פ
20 באפריל 2020

ראובן אידלמן
סגן בכיר במחלקת הבג"צים
בפרקליטות המדינה

שוש שמואלי
סגנית מנהל מחלקת הבג"צים
בפרקליטות המדינה

מש/1

הצעת החוק כפי שפורסמה
ברשומות

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

16 באפריל 2020

1296

כ"ב בניסן התש"ף

עמוד

הצעת חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – נתוני תקשורת) (הוראת שעה – נגיף הקורונה
החדש) (קבלת נתוני מיקום לצורך פיקוח על קיום הוראות הבידוד), התש"ף-2020 18

הצעת חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – נתוני תקשורת) (הוראת שעה – נגיף הקורונה החדש) (קבלת נתוני מיקום לצורך פיקוח על קיום הוראות הבידוד), התש"ף-2020

1. תיקון חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – נתוני תקשורת) – הוראת שעה
- בתקופה שמיום תחילתו של חוק זה עד תום שלושה חודשים או עד תום תוקפו של צו בריאות העם (נגיף הקורונה החדש) (בידוד בית והוראות שונות) (הוראת שעה), התש"ף-2020¹, לפי המוקדם (להלן – תקופת הוראת השעה), יקראו את חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – נתוני תקשורת), התשס"ח-2007² (להלן – החוק העיקרי), כך:

דברי הסבר

צו בידוד בית), הקובע הוראות לעניין חובת בידוד בית, חובת בידוד בית חלה על חולים בנגיף הקורונה. על מי שחזר לישראל מחוצה לה, מי שהיה במגע עם חולה בנגיף ומי שרופא קבע לגביו כי היה במגע עם חולה בנגיף, עד למועד זה, סך האנשים שהיו בבידוד בית הוא מעל 179,000 אנשים. ונכון ליום י"ט בניסן התש"ף (13 באפריל 2020), מספר המבודדים בבידוד בית הוא מעל 15,500 אנשים.

ביום י"ט באדר התש"ף (15 במרס 2020) התקינה הממשלה תקנות שעת חירום (אכיפת צו בריאות העם (נגיף הקורונה החדש) (בידוד בית והוראות שונות) (הוראת שעה)), התש"ף-2020; תקנות שעת חירום אלה קובעות, בין השאר, כי הפרת חובת הבידוד הקבועה בסעיף 2(ד) לצו בידוד בית מהווה עבירה פלילית ודינה – מאסר שישה חודשים או קנס לפי סעיף 61(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן – חוק העונשין). כמו כן נקבע כי ניתן להטיל על הפרת חובת הבידוד האמורה קנס מינהלי שסכומו 5,000 שקלים חדשים.

יובהר כי במקרים חריגים, למשל מקרים שבהם נעשתה הפרה מכוונת או חוזרת של חובת הבידוד, או מקרים שבהם מי שאובחן כחולה בנגיף הקורונה הפר את חובת הבידוד (אף אם לא מדובר בהפרה מכוונת או חוזרת), עשויה להתגבש עבירה לפי סעיף 218 לחוק העונשין שעניינה מעשה העלול להפיץ מחלה.

ביום כ' באדר התש"ף (16 במרס 2020) התקינה הממשלה תקנות שעת חירום (נתוני מיקום), התש"ף-2020 (להלן – תקנות נתוני מיקום). וביום כ"ט באדר התש"ף (25 במרס 2020) תוקנו התקנות לנוסח הנוכחי. בתקנות נתוני מיקום נקבעה סמכות המשטרה לקבל נתוני מיקום של חייבים בבידוד באופן מרגמי, לצורך פיקוח על קיום חובת הבידוד. עיגון הסמכות האמורה בתקנות שעת חירום נבע מהדחיפות הרבה נוכח קצב התפשטות המחלה, הצורך במתן כלי אפקטיבי לפיקוח על מספר הולך וגדל של חייבים בבידוד בית, וכל זאת בהיעדרה של כנסת מכהנת אשר באמצעותה היה אפשר לקדם תיקון חוק כנדרש.

כללי מדינות העולם וישראל בתוכן נמצאות כעת בעיצומה של פנדמיה, מגיפה כלל-עולמית, כתוצאה מהתפרצות והתפשטות נגיף הקורונה (Novel Coronavirus-2019) (להלן – נגיף הקורונה, הנגיף או המחלה). נגיף הקורונה הוא נגיף חדש, שאין באוכלוסייה חסינות נגדו, ואין חיסון שבאמצעותו אפשר למנוע את התפשטות המחלה. המחלה עוברת מאדם על ידי הפרשות מדרכי הנשימה (כגון עיטוש או שיעול). אין לה טיפול ספציפי ידוע והיא יכולה לגרום לתחלואה ותמותה המונית משמעותית. בהיעדר חיסון או דרכי מניעה אחרות, הדרך היחידה למנוע הדבקה והתפשטות של הנגיף או למצער להאט את קצב ההידבקות במחלה, היא על ידי איתור מגעים בין אנשים, בידוד של חולים במחלה ושל מי שנחשד כחולה בה, הימנעות מהתקהלות, הגבלת תנועה ועוד.

ביום א' בשבט התש"ף (27 בינואר 2020) הכריז שר הבריאות, בהתאם לסמכותו לפי סעיף 20 לפקודת בריאות העם, 1940, כי המחלה הנגרמת על ידי נגיף הקורונה היא מחלה מידבקת מסוכנת וכי קיימת בעטייה סכנה חמורה לבריאות הציבור. ביום ט"ו באדר התש"ף (11 במרס 2020) הכריז ארגון הבריאות העולמי על המחלה כעל מגיפה עולמית, צעד חריג בעל משמעויות מרחיקות לכת.

נכון ליום י"ט בניסן התש"ף (13 באפריל 2020), נתוני משרד הבריאות מעידים על מעל 11,500 אנשים שנרדקו בנגיף בישראל והמספר עולה מדי יום. במשרד הבריאות סבורים שהמספר המדויק של הנדבקים בנגיף גדול באופן ניכר ממספר האנשים שכבר אומתו כחולים במחלה, וכי בהמשך יגדל מספר המקרים שבהם יהיה קושי לאתר את מקור ההדבקה של אדם מסוים בנגיף, עקב ריבוי חולים המסתובבים במרחב הציבורי בלי לדעת שהם חולים ומדביקים את סביבתם.

כחלק ממכלול המאמצים למניעת התפשטות נגיף הקורונה, נקבעו על ידי משרד הבריאות הוראות שונות, ובתוכן צו בריאות העם (נגיף הקורונה החדש) (בידוד בית והוראות שונות) (הוראת שעה), התש"ף-2020 (להלן –

¹ ק"ת התש"ף, עמ' 516.

² ס"ח התשס"ח, עמ' 72; ק"ת התש"ף, עמ' 772.

(1) אחרי סעיף 4 לחוק העיקרי יבוא:

"היתר לקבלת נתוני תקשורת לצורך פיקוח על קיום הוראות בידוד

"חייב בבידוד" – אדם החייב לשהות בבידוד בית לפי סעיפים 2 או 2ב לצו בידוד בית;
"מקום בידוד" – כמשמעותו בסעיף 2(א) לצו בידוד בית;
"צו בידוד בית" – צו בריאות העם (נגיף הקורונה החדש) (בידוד בית והוראות שונות) (הוראת שעה), התש"ף-2020.³

ד ב ר י ה ס ב ר

הבריאות לפקח על הוראות צו בידוד בית, ועל ידי כך לצמצם את התפשטות המחלה ולהבטיח, ככל האפשר את כריאות הציבור.

פיקוח בדרך האמורה יאפשר קבלת נתוני מיקום אשר יהיו אינדיקציה ראשונית לעניין קיום תנאי הבידוד או הפרתם, ויאפשר לקיים פיקוח מושכל ואפקטיבי יותר, תוך צמצום הממשק של המשטרה עם החייבים בבידוד המקיימים את חובת הבידוד כנדרש. כמו כן, פיקוח כאמור יאפשר לצמצם את סכנת ההידבקות של שוטרים בנגיף למקרים שבהם חשיפה זו נדרשת והכרחית.

בשל רגישות הנתונים שיתקבלו במסגרת הפיקוח האמור מוצע לקבוע הוראות נרחבות אשר נועדו לאון את מידת הפגיעה בפרטיות הגלומה בקבלת נתונים כאמור בהן הוראות לעניין הגבלת השימוש בנתונים, לשימוש לצורך פיקוח על קיום חובת הבידוד או בקשר לפיקוח כאמור בלבד. כמו כן מוצע כי ייקבע נוהל, באישור היועץ המשפטי לממשלה, לעניין עיון במידע שיתקבל, ולעניין הדרכים להבטיח שלא ייעשה שימוש במידע בניגוד להוראות הסעיף. עוד מוצע לקבוע חובת דיווח ליועץ המשפטי לממשלה וכן הוראות למחיקת הנתונים.

כמו כן, נוסף על ההוראות הקבועות כיום בתקנות נתוני מיקום, מוצע לעגן בהצעת חוק זו חובת דיווח שבועית לוועדה בכנסת וכמו כן חובת פרסום נתונים לציבור לעניין מספר החייבים בבידוד שנתוני המיקום שלהם נדגמו. עוד מוצע לקבוע עבירה ספציפית בגין שימוש כנתוני המיקום שלא בהתאם למגבלת השימוש.

מאחר שמדובר בכלי חריג שנועד לתת מענה ייעודי לתקופת ההתמודדות עם נגיף הקורונה בלבד, מוצע לקבוע את הוראות התיקון המפורטות להלן בהוראת שעה, לתקופה של שלושה חודשים או עד תום תקופת תוקפו של צו בידוד בית. לפי המוקדם מביניהם: תוקפה של הוראת השעה המוצעת נקבעה נוכח עמדת גורמי המקצוע במשרד הבריאות לעניין משך הזמן המינימלי שבו צפוי צו בידוד בית להיות בתוקף.

נכון למועד פרסום הצעת חוק זו, יש כמה הליכים תלויים ועומדים בבג"ץ כנגד תקנות נתוני מיקום (בג"ץ 2109/20 בן מאיר נ' ראש הממשלה, ובג"ץ 2135/20 ובג"ץ 2141/20 שאוחרו עמו וזכן בג"ץ 2187/20 ארגון העיתונאים בישראל נ' ראש הממשלה). במסגרת בג"ץ בן מאיר ניתן צו ביניים ביום כ"ג באדר התש"ף (19 במרס 2020) ולפיו אין לעשות שימוש בסמכויות המוקנות מכוח תקנות נתוני מיקום עד להחלטה אחרת. ואולם ביום כ"ח באדר התש"ף (24 במרס 2020) בהמשך לבקשת המדינה לביטול צו הביניים, קבע בית המשפט כדלקמן (עמ' 2 להחלטה בית המשפט):

"המשיבים 1-7 הודיעו כי הושלמה הכנת תוכיר חוק לקביעת ההסדר בחקיקה ראשית והוא אף פורסם להערות הציבור האמורות להיות מוגשות עד מחר, יום 25.3.2020, בשעה 07:00 בבוקר, לנוכח כוונה זו לקדם בדחיפות חקיקה ראשית בנושא, ובהינתן השינויים שנעשו בתקנות המשטרה ובהחלטה לפרסם את הנוהל אשר הותקן מכוחו, אנו סבורים כי לעת הזו יש להיעתר לבקשה לבטל את צו הביניים לעניין תקנות אלה. עם זאת, ככל שלא תקודם חקיקה ראשית כאמור, ניתן יהיה לשוב ולשקול את סוגית צו הביניים לגביהן."

בהמשך להחלטה זו ונוכח קיומה של כנסת מכהנת, מוצע לקבוע את הוראות תקנות נתוני מיקום, וכן הוראות נוספות כפי שיפורט בהמשך, במסגרת תיקון חקיקה על ידי תיקון חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – נתוני תקשורת), התשס"ח-2007 (להלן – חוק נתוני תקשורת או החוק) חלף קביעתן במסגרת של תקנות שעת חירום, ובתוך כך לבטל את תקנות נתוני מיקום.

עקב עמדת גורמי המקצוע במשרד הבריאות, ולפיה האמצעי החשוב ביותר להתמודדות עם התפשטות הנגיף הוא בידוד החולים ואלה שבאו עמם במגע, יש צורך במתן כלים לפיקוח אפקטיבי על קיום הוראות הבידוד. בשל כך מוצע בתיקון זה להסמיך את משטרת ישראל לקבל נתוני מיקום של אדם החייב בבידוד, באופן מרגמי, בנקודת זמן מסוימת ובאופן שאינו מתמשך או רציף. סמכות פיקוח זו היא חריגה ביותר ונועדה לאפשר למשטרה לסייע למשרד

³ ק"ת התש"ף עמ' 516.

(ב) קצין מוסמך במשטרת ישראל רשאי להתיר קבלת נתוני מיקום של חייב בבידוד ממאגר מידע של בעל רישיון בזק, בלא צו בית משפט, לצורך פיקוח על קיום הוראות הבידוד; קבלת נתוני מיקום לפי סעיף קטן זה תיעשה באופן מדרגמי בלבד ובאופן שאינו מתמשך או רציף; לעניין סעיף זה, "נתוני מיקום" – נתון מיקום אחרון של מנוי שנקלט בידי בעל רישיון בזק, והוא בלבד.

(ג) ניתן היתר לפי סעיף זה, רשאי שוטר לדרוש מבעל רישיון בזק שההיתר נוגע אליו, להעביר למשטרה נתוני מיקום בהתאם להיתר; בעל רישיון בזק יעביר את נתוני המיקום, בהתאם לדרישה, בלא דיחוי.

(ד) לא יעשה אדם שימוש במידע שהתקבל לפי סעיף קטן (ב), ולא יגלה אותו לאחא, אלא לצורך פיקוח על קיום הוראות הבידוד או בקשר לפיקוח כאמור.

(ה) משטרת ישראל תפעל על פי נוהל שתקבע בהסכמת משרד הבריאות, לעניין עיון במידע שהתקבל לפי סעיף זה ולעניין הדרכים להבטיח שלא ייעשה במידע שימוש בניגוד לאמור בסעיף זה; נוהל כאמור יאושר בידי היועץ המשפטי לממשלה ויפורסם באתר האינטרנט של משטרת ישראל.

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 1 לפסקה (ו) לסעיף 4א המוצע

מוצע לקבוע בחוק נתוני תקשורת את סעיף 4א שעניינו היתר לקבלת נתוני תקשורת לצורך פיקוח על קיום הוראות בידוד. בסעיף קטן (א) לסעיף 4א המוצע, מוצע לקבוע הגדרות המשמשות בתיווך זה, כמפורט להלן, כדי להבהיר כלפי מי חלה סמכות הפיקוח של המשטרה:

מוצע לקבוע את ההגדרה "חייב בבידוד" המפנה לחובת הבידוד הקבועה בסעיפים 2 ו-2ב לצו בידוד בית. חובת הבידוד לפי סעיף 2 לצו בידוד בית קובעת חובת בידוד בית למשך 14 ימים למי שהגיע לישראל מחוצה לה (למעט מי שהגיע מיהודה והשומרון או מחבל עזה ולא היה במדינה אחרת במהלך 14 הימים האחרונים שלפני הגעתו לישראל); מי שהיה במגע הדוק עם חולה; וכן מי שרופא קבע לגביו כי היה במגע הדוק עם חולה ב-14 הימים האחרונים. סעיף 2ב לצו בידוד בית קובע חובת בידוד בית לחולה כהגדרתו בצו בידוד בית, בנסיבות המנויות בצו:

עוד מוצע לקבוע הגדרה של "מקום בידוד", תוך הפניה לסעיף 2א(א) לצו בידוד בית, הקובעת כי מקום בידוד יהיה בית מגורים או מקום אחר שניתן לקיים בו את תנאי הבידוד.

יצוין כי לשם ביצוע סמכות הפיקוח, נעזרת משטרת ישראל, בין השאר, ברשימת החייבים בבידוד המועברת אליה ממשרד הבריאות.

בסעיף קטן (ב) מוצע לעגן את סמכות המשטרה לקבל נתוני מיקום של אדם החייב בבידוד, בלא צו בית משפט.

ממאגר מידע של בעל רישיון בזק, לצורך פיקוח על קיום הוראות הבידוד. מוצע כי נתוני המיקום יתקבלו באופן מדרגמי בלבד, ויכללו את נתון המיקום האחרון של מנוי שנקלט בידי בעל רישיון בזק, כמוסבר להלן; אחת ליום המשטרה תקבל, באופן מדרגמי ובהיעדר קיומו של חשד, נתוני איכון של מספר מוגבל של חייבים בבידוד כהגדרתם בתיווך המוצע. נתון המיקום של חייב בבידוד כאמור יהיה נתון מיקום בודד כרוגע נתון בעת עריכת הדגימה. הדגימה תבוצע באופן אוטומטי עם זאת, ככל שהדבר יידרש, ייתכן וייקבעו קריטריונים אובייקטיביים לביצוע דגימה מושכלת בשים לב למידת הסיכון שבהפרת חובת הבידוד (למשל, דגימה של אנזורים שבהם מידת הצפיפות גדולה יותר, או קביעת יחס הדגימה בין רשימת החייבים בבידוד בית אשר אובחנו כחולים מול רשימת החייבים בבידוד בית שאינם חולים).

סמכות זו היא סמכות פיקוח החלה בהיעדר חשד. לצורך פיקוח על קיום חובת הבידוד, בלבד, יובהר כי אין בסמכות האמורה כדי לגרוע מסמכויותיה הכלליות של משטרת ישראל לקבל נתוני תקשורת לפי סעיפים 3 ו-4 לחוק נתוני תקשורת במקרים שבהם יש חשד לעבירה פלילית.

בסעיף קטן (ג) לסעיף 4א המוצע, מוצע לקבוע סעיף מקביל במהותו לזה הקבוע בסעיף 4 לחוק שעניינו היתר לקבלת נתוני תקשורת במקרים דחופים בלא צו שיפוטי. סעיף 4(ג) לחוק מעגן את החובה של בעל רישיון בזק שההיתר נוגע אליו להעביר למשטרה את הנתונים. באופן

(ו) ראש אגף חקירות ומודיעין במשטרת ישראל ידווח ליועץ המשפטי לממשלה, אחת לשלושה ימים, על מספר החייבים בבידוד שנתוני המיקום שלהם נדגמו לפי סעיף זה, וכן על מספר החייבים בבידוד מתוכם שלגביהם נמצאה אי-התאמה למקום הבידוד.

(ז) (1) נתוני מיקום לפי סעיף זה יימחקו בהקדם האפשרי ולכל המאוחר בתום 90 ימים מתום תקופת הוראת השעה; הוראות פסקה זו לא יחולו על נתוני מיקום העשויים לשמש בהליך פלילי לעניין אי-קיום הוראת הבידוד או בקשר אליו.

(2) על אף האמור בפסקה (1), נתוני מיקום תואמים יימחקו, לכל המאוחר בתום 14 ימים לאחר קבלתם; לעניין זה, "נתון מיקום תואם" – נתון מיקום של חייב בבידוד התואם את מקום הבידוד.

ד ב ר י ה ס ב ר

כאמור לעיל, סעיף 4 לחוק נתוני תקשורת, שעניינו היתר לקבלת נתוני תקשורת במקרים רחופים בלא צו שיפוטי, קובע, בין השאר, חובת ריחוק ליועץ המשפטי לממשלה אחת לשלושה חודשים על היתרים שניתנו כאמור (סעיף 4(ה) לחוק). באופן דומה, והיות שמוצע לקבוע בתיקון זה סמכות פיקוח חריגה ביותר למשטרת ישראל, יש חשיבות בדיווח עתי תכופ בעניין זה, לצורך פיקוח ובקרה צמודה של היועץ המשפטי לממשלה לעניין אופן הפעלת הסמכות. בהתאם לכך מוצע לקבוע בסעיף קטן (ו) כי אחת לשלושה ימים, ראש אגף חקירות ומודיעין במשטרת ישראל ידווח ליועץ המשפטי לממשלה על מספר החייבים בבידוד שנתוני המיקום שלהם נדגמו וכן על מספר החייבים בבידוד מתוך אלה שנתוני המיקום שלהם נדגמו, שלגביהם נמצאה אי-התאמה למקום הבידוד. במסגרת הדיווח ליועץ המשפטי לממשלה, תרווח המשטרה לעניין אופן הדגימה שבוצעה, לרבות הקריטריונים שבבסיס עריכת המדגם, אם נקבעו.

כדי למנוע שימוש בנתוני המיקום שיתקבלו מכוח תיקון זה לתכלית אחרת, מוצע לקבוע בסעיף קטן (ז) הוראות לעניין מחיקתם. כך מוצע לקבוע כי נתון מיקום התואם את המקום שבו אדם מקיים את חובת הבידוד במועד שבו הוא נדגם, יימחק בהקדם האפשרי ולכל המאוחר בתום 14 ימים לאחר קבלתו. בשים לב למגבלות הטכנולוגיות שבמחיקת נתונים באופן מיידי, לא נקבעה הוראת מחיקה מיידיית של נתוני מיקום שנמצאו תואמים כאמור עם זאת יודגש כי יש למחוק אותם בהקדם האפשרי.

נתוני מיקום שבהם לא נמצאה התאמה למקום הבידוד, למעט נתוני מיקום העשויים לשמש בהליך פלילי

דומה, בר בבד עם מתן הסמכות לתת היתר לקבלת נתוני מיקום מבעל רישיון בזק, יש מקום לקבוע את החובה שחלה על בעלי רישיון בזק להעביר את נתוני המיקום למשטרה.

במקביל למתן סמכות הפיקוח, מוצעים הסדרים נוספים אשר נועדו לצמצם את הפגיעה בפרטיות ולהגביל את השימוש בנתונים רק לתכלית הספציפית של פיקוח על קיום הוראות הבידוד.

בסעיף קטן (ר) לסעיף 4א המוצע, מוצע לקבוע מגבלת שימוש וחובת סודיות ביחס לנתונים שיתקבלו. בהתאם לסעיף המוצע, השימוש בנתונים שיתקבלו מותר רק לצורך פיקוח על קיום הוראות הבידוד או בקשר לפיקוח כאמור. לפיכך, יהיה ניתן לעשות שימוש בנתון האיכון לצורך המשך פיקוח ואכיפת הוראת הבידוד, אך במקרים מסוימים, לשם הוכחת קיומה של עבירה לפי סעיף 218 לחוק העונשין שעניינה מעשה העלול להפיץ מחלה. לשם כך מוצע לקבוע בסעיף קטן (ה) כי משטרת ישראל תפעל על פי נוהל שתקבע בהסכמת משרד הבריאות לעניין העיון במידע שהתקבל ולעניין הדרכים להבטיח שלא ייעשה במידע שימוש בניגוד להוראות הסעיף. הנוהל יקבע, בין השאר, את אופן ביצוע הדגימה, אופן שמירת נתוני המיקום שיתקבלו, הגורמים הספציפיים במשטרת ישראל המוסמכים לעיין בנתוני המיקום, וכן דרך הפעולה במקרים שבהם עלתה אי-התאמה בין נתון המיקום של חייב בבידוד לבין מקום הבידוד שהוא חייב לשהות בו. מוצע לקבוע כי הנוהל יאושר בידי היועץ המשפטי לממשלה ויפורסם באתר האינטרנט של משטרת ישראל.

(ח) ראש אגף תקירות ומודיעין במשטרת ישראל ידווח לוועדה המיוחדת בעניין ההתמודדות עם נגיף הקורונה, אחת לחודש, על מספר החייבים בבידוד שנתוני המיקום שלהם נדגמו לפי סעיף זה, וכן על מספר החייבים בבידוד מתוכם שלגביהם נמצאה אי-התאמה למקום הבידוד.

(ט) משטרת ישראל תפרסם באתר האינטרנט, אחת לשבוע, את מספר החייבים בבידוד שנתוני המיקום שלהם נדגמו לפי סעיף זה, לפי חלוקה לימים⁷⁷².

(2) בסעיף 10 לחוק העיקרי, במקום "3, 4 או 9" יבוא "3, 4, א4 או 9";

(3) בסעיף 11 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ג) העובר על הוראות סעיף 4(ד), דינו – מאסר שלוש שנים."

2. תקנות שעת חירום (נתוני מיקום), התש"ף-2020 – בטלות.
ביטול תקנות שעת חירום (נתוני מיקום)

ד ב ר י ה ס ב ר

כמו כן, לצורך הגברת השקיפות שבהפעלת סמכות פיקוח חריגה זו על ידי המשטרה, מוצע לקבוע בסעיף קטן (ט) כי אחת לשבוע יפורסם באתר האינטרנט של משטרת ישראל מספר החייבים בבידוד שנתוני המיקום שלהם נדגמו בכל יום במהלך אותו שבוע, לפי הוראות סעיף זה.

לפסקה (2)

סעיף 10 לחוק נתוני תקשורת קובע את זמאווה של בעל רישיון בזק להחזיר הרצאות בעד העברת נתוני תקשורת וקובצי מידע. מוצע להוסיף את סעיף 4א לסעיפים המנויים בסעיף 10 האמור כך שבעל רישיון בזק יהיה זכאי להחזיר הוצאות גם בעד העברת נתוני מיקום לפי הוראות החוק המוצע.

לפסקה (3)

מוצע לקבוע כי שימוש בנתוני המיקום וכן גילויים בניגוד להוראות סעיף 4(ד) המוצע הוא עבירה פלילית שדינה – מאסר שלוש שנים. בהקשר זה יובהר כי גם בלא קביעת עבירה ספציפית לעניין זה בחוק נתוני תקשורת, שימוש בנתונים בניגוד להוראות הסעיף עשויה להוות עבירה פלילית לפי חוק העונשין או חוק הגנת הפרטיות. התשמ"א-1981. עם זאת, משום שכיום כבר קבועות עבירות קונקרטיות בחוק נתוני תקשורת, מוצע לעגן עבירה גם בהקשר זה כדי שהרבר לא יתפרש כהסדר שלילי.

סעיף 2 לאור עיגון ההוראות שנקבעו בתקנות נתוני מיקום במסגרת הצעת חוק זו, כאמור בחלק הכללי של דברי ההסבר, מוצע לקבוע כי תקנות נתוני מיקום בטלות.

לעניין אי-קיום הוראת הבידוד או בקשר אליו, יימחקו בהקדם האפשרי ולכל היותר בתום 90 ימים לאחר תום תקופת תוקפו של התיקון המוצע. לעניין נתונים אלה, המעידים על אינדיקציה ראשונית שלפיה אדם הפר את חובת הבידוד, נקבע מועד מחיקה אחר מזה הקבוע לעניין נתוני מיקום שנמצאו תואמים, במטרה לאפשר המשך בירור ואכיפה במקרים הנדרשים. משך התקופה שנקבעה למחיקת הנתונים היא התקופה המרבית המותרת, ואולם גם בהקשר זה יובהר כי יש למחוק את הנתונים בהקדם אפשרי בתוך התקופה המנויה.

בהמשך לאמור לעיל, מוצע כי נתוני מיקום שאינם תואמים את מקום הבידוד ואשר עשויים לשמש בהליך פלילי לעניין אי-קיום הוראת הבידוד או בקשר אליו, לא יימחקו. במקרים שבהם לאחר בירור נוסף נמצא כי אדם אכן הפר את חובת הבידוד, נתוני המיקום שלו עשויים לשמש בהליך פלילי, ועל כן יהיו חלק מחומר החקירה ואין מקום למחוק אותם. הוראה זו לעניין אי-מחיקת נתונים העשויים לשמש בהליך פלילי כאמור תואמת את מגבלת השימוש בנתונים המוצעת בסעיף 4(ד) ולפיה השימוש בנתונים ייעשה רק לצורך פיקוח על קיום הוראות הבידוד או בקשר לפיקוח כאמור.

נוסף על חובת הדיווח התכופה ליועץ המשפטי לממשלה, מוצע לקבוע בסעיף קטן (ח) חובת דיווח של המשטרה לוועדה המיוחדת של הכנסת בעניין התמודדות עם נגיף הקורונה, אחת לחודש, לעניין מספר החייבים בבידוד שנתוני המיקום שלהם נדגמו וכן מספר החייבים בבידוד מתוכם שלגביהם נמצאה אי-התאמה למקום הבידוד.

⁷⁷² ק"ת החש"ף, עמ' 772.